Bydgoszcz [1]

Wysłane przez admin w ndz., 2016-04-10 22:40
Opis:

Duże miasto wojewódzkie, położone nad ujściem Brdy do Wisły, na skrzyżowaniu krajowych dróg samochodowych, szlaków żeglugi wodnej oraz magistrali kolejowej północ-południe. Niekiedy bywa określane różnymi przydomkami jak: „Perła Kujaw”, „Mały Berlin” , czy po prostu „Gród nad Brdą”. Obecnie Bydgoszcz jest ważnym węzłem komunikacyjnym, ośrodkiem gospodarczym, kulturalnym i naukowym; posiada port rzeczny i lotniczy. Według ostatnich danych zajmuje ona powierzchnię 175 km2 i zamieszkana jest przez 360 tysięcy stałych mieszkańców, będąc tym samym ósmym pod względem liczby ludności miastem w Polsce. Działa tu Opera Nova, Filharmonia Pomorska, Teatr Polski, liczne muzea i galerie sztuki; w mieście odbywają się festiwale i konkursy, takie jak: Musiqua Antiqua Europae Orientalis, Bydgoskie Impresje Muzyczne, Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny imienia Ignacego Jana Paderewskiego, Bydgoski Festiwal Operowy. Bydgoszcz jest również ważnym ośrodkiem akademickim; posiada kilkanaście uczelni, w tym: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Akademię Muzyczną, Uniwersytet Technologiczno Przyrodniczy, Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wyższą Szkołę Gospodarki. Z Bydgoszczą związanych jest wiele wybitnych postaci, takich jak Bartłomiej z Bydgoszczy, twórca cennych słowników języka polskiego z początku XVI wieku, malarz Leon Wyczółkowski, matematyk Marian Rejewski, który miał kluczowy wkład w złamanie szyfru Enigmy (przy ulicy Gdańskiej znajduje się jego pomnik, pisarz Józef Weyssenhoff, aktor Jeremi Przybora, poeta Kazimierz Hoffman, reżyser Jerzy Hoffman, piłkarz Zbigniew Boniek i wielu innych.

W zamierzchłej przeszłości na terenie dzisiejszego miasta istniał prawdopodobnie gród na szlaku bursztynowym. Pochodzenie nazwy miejscowości jest dość zagadkowe i powstało na ten temat wiele legend. Jedna z legend podaje, że gród omijali kupcy, więc otwarto pół bramy – jak to jest widoczne w herbie – i przyjęto nazwę „Bądź Gościem”. Inną wersję przedstawia opowieść o kasztelanie bydgoskim, który – niczym zwykły zbójnik obrabowywał wędrowców. Pewnego razu pojmał on pięknego księcia, który zadurzył się z wzajemnością w jego córce, a ta pomogła mu uciec. Niedługo potem wrócił z armią i po długiej bitwie zdobył gród, który przyjął nazwę „Bić Gościa”. Najbardziej prawdopodobną wersję etymologii nazwy podają jednak językoznawcy. W pierwszych źródłach pisanych gród zwano „Bydgosta”. Nazwy tej przestano używać dopiero w XVI wieku, a jej brzmienie sugeruje, że przynależała do człowieka o imieniu Bydgost, na co wskazuje użyty przypadek. Gród bydgoski powstał około 1030 r. na ówczesnej granicy Kujaw z Pomorzem. Za panowania Kazimierza Odnowiciela terytorium wyszogrodzkie – na którym leżała Bydgoszcz – opanowali Pomorzanie. Pierwsze pewne wzmianki o miejscowości w źródłach pisanych pochodzą dopiero z 1238 r. Wiemy jednak, że już w XI wieku w osadzie znajdował się drewniany romański kościół świetego Idziego. Od początków XII wieku gród trwale związany z Kujawami, a najpóźniej w 1238 r. stał się siedzibą kasztelanii. Pod koniec XIII wieku Bydgoszcz znajdowała się przejściowo w rękach Wielkopolan. W 1314 r. powstało księstwo bydgosko-wyszogrodzkie. Dzięki granicznemu położeniu i zniszczeniu w 1330 r. przez Krzyżaków pobliskiego Wyszogrodu (obecnie dzielnica Fordon), miejscowość stopniowo

zyskała na znaczeniu. W latach 1327-1343, z krótkimi przerwami, gród zajmowali Krzyżacy. 19 kwietnia 1346 r. na zamku w Brześciu Kujawskim król Kazimierz III Wielki wystawił Janowi Kiesselhutowi i jego towarzyszowi Konradowi przywilej lokacyjny dla miasta, które miało nazywać się Królewcem – nazwa ta jednak się nie utrzymała. Miejscowość rozbudowywano na równinie położonej na zachód od grodu i podgrodzia. Za czasów ostatniego piastowskiego króla zastąpiono także kasztelanie powiatami. Po śmierci Kazimierza III Bydgoszcz wraz z powiatem oraz z Ziemią Dobrzyńską i Ziemią Wałecką – jako lenno Polski – stanowiła własność Kaźka Słupskiego, a później Władysława Opolczyka. Ostatecznie w 1392 r. powróciła do Korony. Pod koniec XIV wieku w mieście powstał klasztor karmelitów, trzeci w ówczesnej Polsce. Podczas Wielkiej Wojny z Zakonem Krzyżackim, w październiku 1410 r. Bydgoszcz na kilka dni stała się kwaterą główną króla Władysława IV Jagiełły, zaś w latach 1454-1466, na czas trwania wojny trzynastoletniej wielokrotnie pełniła tą samą funkcję dla wojsk Kazimierza IV Jagiellończyka. Wskutek przyłączenia Pomorza do Polski nastał dla Bydgoszczy złoty wiek. Miasto, choć nie miało dużego znaczenia administracyjnego, było jednym z większych i ludniejszych w królestwie; kwitł handel rzeczny zbożem, drewnem, piwem oraz solą wielicką i ruską; prężnie działała królewska mennica (założona w 1594 r.), która od 1627 r. na kilkanaście lat była jedyną w kraju. W owym czasie Bydgoszcz stanowiła również ważny lokalny ośrodek nauki, którą szerzyli zakonnicy, a w szczególności bracia bernardyni, sprowadzeni w 1480 r., po których zachowała się do dziś cenna biblioteka z 1382 woluminami, niektórymi cennymi w skali światowej, jak pisma Savonaroli, oraz jezuici sprowadzeni w pierwszej połowie XVII wieku, którzy założyli kolegium. Miasto szybko stało się największym na Kujawach i na początku XVII wieku wraz z przedmieściami liczyło ponad pięć tysięcy mieszkańców, co było dużą liczbą w owych czasach. Rok 1655 stał się początkiem upadku grodu; powtarzające się wojny i zarazy wyniszczyły miasto – w 1717 r. w Bydgoszczy było tylko 15 zamieszkałych domostw.

W 1772 r. miejscowość weszła w skład zaboru pruskiego. Prusacy, na bazie polskich planów, zbudowali w latach 1773-1774 Kanał Bydgoski, łączący Brdę z Notecią, a tym samym dorzecza Wisły i Odry; w efekcie miasto zaczęło się odradzać ekonomicznie. Na krótko, między 2 a 15 października 1794 r., podczas Insurekcji Kościuszkowskiej, generał Dąbrowski wyzwolił miasto z rąk pruskich. Ponowne wyzwolenie miasta przyniósł 1806 r.; wówczas to bydgoszczanie wzniecili powstanie antypruskie pod wodzą Amikara Kosińskiego i odnieśli sukces dzięki zwycięstwu Napoleona I w wojnie z Prusami. Bydgoszcz stała się stolicą departamentu bydgoskiego Księstwa Warszawskiego. W styczniu 1813 r. miasto na dwa lata zajęli Rosjanie i dopiero w 1815 r. ponownie zostało wcielone do Prus, które utrzymały je w swoich rękach przez kolejne 105 lat. W XIX i XX wieku miejscowość przeżywała okres dynamicznego rozwoju. Wybudowano linie kolejowe, rozbudowano przemysł, uruchomiono jedną z pierwszych na ziemiach Polski linii tramwajowych – najpierw w 1888 r. konną, a następnie w 1896 r. elektryczną (dla porównania tramwaje elektryczne w Warszawie wprowadzono dopiero w 1908 r.). Bydgoszcz była stolicą rejencji, tutaj miało siedzibę wiele instytucji państwowych, jak Królewska Dyrekcja Kolei Wschodniej – pierwsza tego typu instytucja na świecie. Za zaborów Prusacy prowadzili silną kampanię germanizacyjną; klasztory uległy sekularyzacji, a szkolnictwo polskie zastąpiono niemieckim. Planowano także założyć niemiecki uniwersytet, jednakże ponieważ obawiano się jego znaczenia dla autochtonicznej ludności polskiej, utworzono jedynie kilka mniejszych instytutów rangi uczelni wyższej, które po polonizacji w okresie międzywojennym dotrwały do 1939 r. Mimo trudności Polacy czynnie bronili cech narodowych, zakładając legalne i tajne organizacje patriotyczne; nie zmieniło to jednak ogólnej sytuacji i stanowili oni wówczas zaledwie 20 procent ogółu.

20 stycznia 1920 r. wojska polskie wyzwoliły Bydgoszcz z rąk niemieckich. Miasto do 1938 r. znajdowało się w województwie poznańskim, kiedy przyłączono je wraz z Kujawami do pomorskiego. Mimo utraty znaczenia politycznego, cały czas się prężnie rozwijało. Zamieszkałe przez ponad 130 tysięcy mieszkańców było jednym z największych w Polsce. Również proporcje etniczne zmieniły się na niekorzyść Niemców, którzy licznie emigrowali do Rzeszy. Po wybuchu II wojny światowej, 3

września 1939 r., nastąpiła zbrojna dywersja niemieckiej części społeczeństwa, którą bydgoszczanie polskiego pochodzenia skutecznie stłumili; 5 września wkroczyły jednak wojska hitlerowskie, rozpoczynając krwawą okupację miasta – w pierwszych miesiącach wymordowali oni kilka tysięcy osób. Po ponad pięciu latach Niemcy opuścili Bydgoszcz 26 stycznia 1945 r.. Dla miasta, podobnie jak dla kraju, rozpoczął się okres rządów reżimu komunistycznego. Po wysiedleniu ludności niemieckiej zaczęła napływać ludność z innych rejonów kraju, determinując przyrost demograficzny. W efekcie, w okresie PRL-u, zyskało ono na znaczeniu administracyjnym i kulturalnym, nastąpił dalszy rozwój gospodarczy.

Historia nie oszczędziła wielu zabytków miasta. Zniszczony w wojnach szwedzkich zamek rozebrali Prusacy w XIX wieku – jego makietę można zobaczyć przy skrzyżowaniu ulic Grodzkiej i Przy Zamczysku. Do naszych czasów nie przetrwał również drewniany romański kościół świętego Idziego, ratusz, mury miejskie i cztery inne przedrozbiorowe świątynie. W czasie II wojny światowej hitlerowcy zniszczyli barokowy klasztor pojezuicki. Z kolei komuniści zburzyli barokowe jatki na Starym Mieście.

Najcenniejszą zachowaną budowlą bydgoską jest XV-wieczny późnogotycki kościół katedralny pod wezwaniem świętych Marcina i Mikołaja. Pierwszą, drewnianą świątynię w tym miejscu wzniesiono w 1399 r., jednak 10 lat później spłonęła ona wskutek napaści Krzyżaków. W 1466 r. rozpoczęto budowę nowej – stojącej do dzisiaj – ceglanej budowli, której wznoszenie zakończono w 1502 r.. W trakcie konstrukcji świątyni nastąpiła zmiana projektu, co widać choćby w przesunięciu prezbiterium względem nawy. Pierwotnie kościół miał być trójnawową bazyliką na wzór okazałych katedr i licznych świątyń wielkopolskich, jednak z nieznanych bliżej powodów ostatecznie wzniesiono budowlę halową, upodobniając ją do obiektów sakralnych byłego już Państwa Zakonnego. W latach 1555-1617 wybudowano cztery renesansowe kaplice; zachowała się jednak tylko jedna – Krzyża Świętego. W XIX i XX wieku nastąpiło kilka renowacji kościoła, w tym, w latach 1922-1926, wnętrze uzyskało nowe barwne polichromie wykonane przez Henryka Jackowskiego, a zaprojektowane przez Stefana Cybichowskiego. Katedra jest sanktuarium maryjnym, ze znajdującym się w barokowym ołtarzu głównym gotyckim, cudownym obrazem Matki Bożej z Różą. Architektonicznie kościół jest trójnawowy, halowy, przesklepiony w prezbiterium sieciowo, w korpusie gwiaździście, a w kaplicy Krzyża Świętego kopułą. Korpus nawowy świątyni jest niemal kwadratowy. Plan architektoniczny budowli jest wynikiem przenikania się gotyku wielkopolskiego, z pruskim, a szczególnie warmińskim. Wysokiej klasy dekoracyjny szczyt zachodni świątyni wpłynął na liczne późnogotyckie kościoły i budowle świeckie Kujaw, Mazowsza i Wielkopolski. Bogaty barokowy wystrój, z nielicznymi elementami późniejszymi, pochodzi częściowo z dawnego kościoła karmelickiego i innych świątyń miejskich, tworząc efektowną całość.

Innym średniowiecznym zabytkiem miasta jest klasztor i kościół pobernardyński świętego Jerzego, obecnie garnizonowy. Późnogotycką świątynię wzniesiono w latach 1552-1557, na miejscu poprzedniej. Jest to budowla jednonawowa, o nikłym wystroju XVIII- i XIX-wiecznym. Od południa zachowała się kaplica świętej Anny z przełomu XVI i XVII wieku, zaś na północ od kościoła znajduje się północne ramię barokowego klasztoru. Dwa ołtarze z dawnego wyposażenia przetrwały w farze, dokąd je przeniesiono w XIX wieku. Na przełomie nowego stulecia świątynia stała się miejscem ciekawych odkryć. Najpierw w 1998 r. odkryto w kaplicy świętej Anny resztki polichromii, najstarszych zachowanych w Bydgoszczy, datowanych na XVII wiek; w następnym roku odnaleziono kruchty grzebalne. Trzecim z najstarszych sakralnych zabytków miasta jest zespół poklasztorny klarysek. Gotycko-renesansowy kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (obecnie prezbiterium) budowano w latach 1582-1602, wzorując się na starszej budowli bernardyńskiej. Po przejęciu budynku przez Zakon Klarysek, na początku XVII wieku, dobudowano do niego renesansowy korpus i – w 1646 r. – kaplicę; wieża jest jednak już barokowa. W 1835 r. nastąpiła kasata zakonu i świątynię użytkowano jako magazyn, remizę strażacką i składnicę zabytków muzealnych. W 1922 r. kościół odnowiono i zrekonstruowano, między innymi dodając neorenesansowy portal. W barokowo-

manierystycznym wystroju warto zwrócić uwagę na malowany strop kasetonowy i manierystyczny ołtarz. Obok świątyni stoi południowe ramię dawnego klasztoru (przez wiele lat użytkowane przez muzeum okręgowe), wzniesione w stylu barokowym.

Z innych zabytków Bydgoszczy czasy średniowiecza pamiętają zachowane fragmenty murów miejskich z basztą strzelniczą, które ciągną się wzdłuż ulicy Pod Blankami. Symbolem grodu nad Brdą są trzy zachowane spichrze przy ulicy Grodzkiej z XVIII i XIX wieku, obecnie użytkowane przez Muzeum Okręgowe imienia Leona Wyczółkowskiego. Instytucja ta zajmuje też zespół zabytkowych budynków na Wyspie Młyńskiej, w tym pomieszczenia tak zwanego „białego spichrza" z 1780 r., którego gotyckie piwnice pochodzą z XV-wiecznej budowli, służącej do magazynowania zboża, wybudowanej dla króla Kazimierza IV Jagiellończyka. W mieście zachowały się również inne spichrze z XIX wieku, na przykład: przy ulicy Stary Port oraz przy Nowym Rynku, obecnie użytkowany jako cerkiew prawosławna świętego Mikołaja. Wszystkie te budowle są pozostałością po licznych spichrzach powstających w mieście od XV wieku, a związanych z transportem zboża i drewna Wisłą do Gdańska.

Na Starym Mieście i w śródmieściu zachowały się liczne zabytkowe domy i budynki, powstałe od XVII do pierwszej połowy XX wieku. Na szczególną uwagę zasługują zabudowania Starego Rynku; mieści się tam bu dynek dawnego kolegium jezuickiego, a obecnie ratusza, zbudowany w latach 1644-1653 oraz wzniesiona w latach 1774-1778 siedziba biblioteki wojewódzkiej – dawniej sądu – w której zbiorach znajdują się zachowane księgi z klasztoru Bernardynów. Ponadto niektóre kamienice na starówce posiadają gotyckie podpiwniczenia. W Bydgoszczy warto zobaczyć jeden z największych i najlepiej zachowanych w kraju zespołów zabudowy centrum, a w szczególności ulic Gdańskiej i Cieszkowskiego, której budynki posiadają ozdobne, secesyjno-eklektyczne elewacje. Wiele z nich zaprojektował architekt Józef Święcicki, w tym reprezentacyjny eklektyczny budynek hotelu „Pod Orłem" z końca XIX wieku. Naprzeciw Wyspy Młyńskiej znajduje się, obecnie odnawiany, zespół XIX-wiecznych budynków czynszowych nad Brdą zwany „Wenecją bydgoską". W dzielnicy Myślęcinek dotrwał do naszych czasów dawny zajazd z pierwszej połowy XIX wieku z przybudówką, a w Łęgnowie – innej bydgoskiej dzielnicy, a dawniej wsi – możemy zobaczyć dwie drewniane chaty pomenonickie z XVIII i XIX wieku o konstrukcji zrębowej.

Wśród licznych kościołów powstałych w XIX i XX wieku wyróżnia się bazylika mniejsza papieska braci misjonarzy świętego Wincentego a Paulo, będąca największą w Polsce budowlą wzorowaną na rzymskim panteonie i jedną z największych przesklepionych kopułą. O jej rozmiarach może świadczyć fakt, że może ona pomieścić około 12 tysięcy wiernych; świątynia posiada bogaty i ciekawy wystrój inspirowany założeniami stylistycznymi antyku, część była projektowana prze Wiktora Zinna. Innymi wyróżniającymi się przybytkami religijnymi miasta są: neoromański kościół świętych Piotra i Pawła z XIX wieku o wystroju neobarokowym, monumentalny neogotycki kościół Jezuitów pod wezwaniem świętego Andrzeja Boboli, wznoszony w latach 1900-1903, neobarokowy kościół Trójcy Świętej z lat 1910-1912 oraz zbudowany w tym samym czasie przy Placu Piastowskim neobarokowy kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa.

Ciekawym zabytkiem myśli inżynieryjnej jest zbudowany w latach 1773-1774 Kanał Bydgoski, o długości 27 kilometrów. Jego budowę planowano jeszcze przed I zaborem; plany potrzebne do rozpoczęcia prac przygotował geograf królewski Franciszek Czaki, a projekt rozpatrzyła przychylnie Komisja Skarbu Koronnego w 1766 r. Niestety rozbiory uniemożliwiły realizację planu; pomysł zaintrygował jednak króla Prus Fryderyka Wilhelma II, który niemal natychmiast kazał przekopać kanał. Za podstawę posłużyły polskie plany z naniesionymi zmianami, z których najważniejsza polegała na przeniesieniu jego lokalizacji z okolic Rynarzewa na obecne miejsce. W 1915 r. przekopano nowy odcinek kanału, dzięki któremu ominięto pięć śluz, a także umożliwiono korzystanie zeń jednostkom o większej wyporności. Część Starego Kanału Bydgoskiego zasypano w 1971 r. podczas budowy Ronda Grunwaldzkiego; obecnie ciągną się wzdłuż niego planty z licznymi,

pomnikowymi okazami starodrzewu. Podziwiać możemy również zabytkowe urządzenia na śluzach.

W 1973 roku do Bydgoszczy przyłączono Fordon, który wraz z nowo powstałymi osiedlami jest ogromnym zespołem wschodnich dzielnic Bydgoszczy, leżących na lewym brzegu Wisły. Do 1973 r. funkcjonował jako samodzielne miasto. Gród powstał prawdopodobnie w latach 30. XI wieku, założony przez Pomorzan, którzy tymczasowo opanowali ujście Brdy. Miejscowość – nosząca wcześniej nazwę Wyszogród – po raz pierwszy wzmiankowano w 1112 r., kiedy stanowiła ważny ośrodek obronny, często biorący udział w wojnach dzielnicowych, a później również z Krzyżakami. W XIII wieku Wyszogród przeszedł pod panowanie księcia kujawskiego Kazimierza, który nakazał miejscowości pobieranie cła (nazywanego „fordonem" – stad późniejsza nazwa miejscowości) od każdego, kto w tym miejscu zechce przeprawić się przez Wisłę. Gród kasztelański został zniszczony przez Krzyżaków w 1330 r.; twierdzę spalono, a jej załogę wycięto. Ludność przeniosła się niecałe dwa kilometry na wschód, na miejsce obecnego Fordonu. Niestety, znaczenie polityczne i gospodarcze przejęła Bydgoszcz, odtąd dominująca w okolicy. Król Władysław Jagiełło 3 lipca 1424 r. potwierdził przywilej lokacyjny na prawie magdeburskim, zamiast poprzedniego chełmińskiego z 1382 r., wydanego przez księcia Władysława Opolczyka. W okresie przedrozbiorowym w Fordonie istniała jedna z większych gmin żydowskich na Kujawach Zachodnich. Ważnym obiektem była także komora celna – jedyny wówczas obok kościoła budynek murowany w miejscowości. W 1772 r. nieduże miasto znalazło się w granicach I zaboru pruskiego i tylko na krótko odzyskało wolność podczas powstania kościuszkowskiego. Niedługo potem Fordon wszedł w skład Księstwa Warszawskiego i został włączony do departamentu bydgoskiego. W pobliżu odpoczywał wraz ze swoimi wojskami Napoleon I Bonaparte. Niektóre źródła mówią, że stał tutaj pomnik wzniesiony na pamiątkę tego wydarzenia, jednakże dziś nie pozostał po nim ślad. Po klęsce Napoleona miasto wróciło do Prus. Zostało silnie zgermanizowane, a ponieważ w Bydgoszczy nie wolno było mieszkać Żydom, wielu z nich osiadło w Fordonie. Po I wojnie światowej miejscowość ponownie znalazła się w granicach Polski. Istniała tutaj szkoła szybowcowa na tak zwanej „górze szybowcowej", która później miała wpływ na powstanie i rozwój Aeroklubu Bydgoskiego. Podczas II wojny światowej hitlerowcy wymordowali w Dolinie Śmierci kilka tysięcy ludzi, co upamiętnia pomnik wznoszący się na krawędzi zbocza doliny.

Najważniejszym zabytkiem Fordonu jest neobarokowy kościół pod wezwaniem świętego Mikołaja, zbudowany według projektu Stefana Cybichowskiego w latach 1927-1928. Po raz pierwszy budynek sakralny Wyszogrodu był wzmiankowany w 1198 r.; po zniszczeniu grodu popadł on jednak w ruinę i służył przez pewien czas jako zagroda dla zwierząt. Drugi kościół, na miejscu którego znajduje się obecny, był wymieniany w przywileju lokacyjnym z 1382 r. We współczesnej, ze starej XVII-wiecznej świątyni zachowano prezbiterium; obecnie jest to kaplica skierowana – jak w większości dawnych kościołów – na wschód. Wystrój wnętrza powstał częściowo w XVIII wieku. Kolejnym zabytkiem Fordonu jest poewangelicki kościół świętego Jana Apostoła i Ewangelisty z 1879 r.; budynek jest trójnawową neogotycką bazyliką o cechach typowych dla protestanckich zborów. Ponadto w dzielnicy znajduje się budynek dawnej synagogi z początku XIX wieku, choć mogącej mieć coś wspólnego z wcześniejszą bożnicą z wieku XVIII, o skromnych cechach barokowo-klasycystycznych. Przy Wiśle, opodal słodowni, położone jest średniowieczne grodzisko, które przez długi czas było wykorzystywane jako punkt orientacyjny przez żeglarzy. W centrum starego miasta, przy rynku, zachowała się częściowo zabudowa z pierwszej połowy XIX wieku oraz dawne więzienie dla kobiet na miejscu dawnej komory celnej. Powstało ono w 1853 r. i było w okresie międzywojennym jednym z najcięższych w Polsce; od 1984 r. funkcjonuje jako więzienie dla mężczyzn.

Współrzędne geograficzne:

adres strony: https://inauguraacja.kujawsko-pomorskie.travel/pl/bydgoszcz

Odnośniki
[1] https://inauguraacja.kujawsko-pomorskie.travel/pl/bydgoszcz